

1916

1953

2020

Marinestad, verbonden met Indië

DOOR RENS SCHEDELAAR

'Het Gibraltar van het Noorden'. Zo noemde Napoleon ooit Den Helder. De unieke ligging van de zeestad aan het eind van de duinenrij van Holland maakt het de belangrijkste marinebasis van Nederland. Veilig gelegen achter een brede zeedijk, bestaat de gemeentegrens voor 73 procent uit kustlijn. De stad zelf is gebouwd op een ingepolderde zeebodem.

Het Marsdiep was vanaf het begin van de Gouden Eeuw onlosmakelijk verbonden met de vaart op de koloniën. Vanuit dit zeevat bij Den Helder zeilden de schepen naar verre landen en keerden er na een lange zeereis met volle lading weer langs terug. De scheepvaart op het Marsdiep gaf de plaatselijke bevolking goede inkomsten. Een voorname aandeelhouder en bewindhebber van de compagnieën, Isaac le Maire (1558-1624), kocht van zijn winsten uit belegging zelfs land bij Den Helder. Hij was eigenaar van het grondgebied waar nu de woonwijken Nieuw Den Helder en De Schooten liggen. Dat de Marsdiepdorpen belangrijk waren voor de compagnie blijkt uit de vernoeming van twee VOC-schepen met de scheepsnamen de Helder en Huijsduijnen.¹ Daarbij vertrokken vanuit de Helderse haven de schepen met koloniale troepen, die de overzeese gebieden moesten beschermen tegen invallen en onlusten. Onder de bemanningen waren ook inwoners uit Den Helder. Hierdoor had iedereen in deze stad wel familie, een vriend of een bekende overzee.

Vroeger had de marine de gewoonte om een groot aantal marineschepen te vernoemen naar de overzeese gebieden.² Een van die schepen, het oude zeilschip Bonaire, wordt nu door het bedrijf Scheepsbouw & Reparatie Friesland (SRF) weer in de oorspronkelijke staat hersteld. Dit gebeurt in het monumentale dok van de vroegere Rijkswerf Willemsoord te Den Helder. Tegenwoordig heeft de Koninklijke Marine nog slechts één vernoeming naar voormalige koloniale bezittingen: het duikvaartuig Soemba. Een bijzonderheid is de

vernoeming van het grootste schip van de Koninklijke Marine naar Karel Doorman, tijdens de indienststelling in 2014. Op de Nieuwe Haven van de Koninklijke Marine bevindt zich de Javazeeweg, vernoemd naar de centrale binnenzee in Indonesië, waar op 27 en 28 februari 1942 de Slag in de Javazee plaatsvond.³

De eerste Indische straten

Rond 1900 was Den Helder een betrekkelijk arm stadje. De bevolking bestond voornamelijk uit arbeiders, die weliswaar in rijksdienst waren en daardoor een vast inkomen hadden, maar leefden zonder enige luxe. De mobilisatie van 1914 bracht daarin verandering: een sterke militaire bezetting gaf levendigheid en vertier. Er kwam drukte op straat en in de winkels. Desondanks bleef Den Helder een eenzijdig georiënteerde stad: een marinestad.⁴ Wel nam het inwonertal toe door de groei van de marine. Hierdoor werd stadsuitbreiding noodzakelijk.

In 1920 begon de gemeente Den Helder daarom met het bouwen van woningen in het nog landelijke gebied achter de Polderweg. De bouw was de aanzet tot de vorming van een geheel nieuwe wijk. Daar vonden ook de eerste straatnaamveranderingen naar overzeese gebieden plaats. Op 22 juli 1919 besloot de gemeenteraad tot het toekennen van de namen Javastraat en Balistraat.⁵ Deze straten werden aangelegd in de voormalige polder het Nieuwland, die in 1505 was drooggelegd. Dit gebied staat ook bekend als de Helderse Polder. De Javastraat heette van oorsprong de Kruiweg, een eeuwenoude landweg die sinds de drooglegging door de polder liep.⁶

Oost-Indische buurt (Indische buurt)

16 straatnamen

- Oudste: Balistraat en Javastraat (22 juli 1919).
- Nieuwste: Madurastraat (2 september 1987).